

A NAGYKANIZSAI VILÁGI PLEBÁNIA SZERVEZÉSÉNEK TÖRTÉNETE

IRTA

DR. PFEIFFER JÁNOS

EGYHÁZMEGYEI TANFELÜGYELŐ



VESZPRÉM, 1941

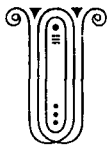
EGYHÁZMEGYEI KÖNYVNYOMDA

A NAGYKANIZSAI VILÁGI PLEBÁNIA SZERVEZÉSÉNEK TÖRTÉNETE

IRTA

DR. PFEIFFER JÁNOS

EGYHÁZMEGYEI TANFELÜGYELŐ



VESZPRÉM, 1941

EGYHÁZMEGYEI KÖNYVNYOMDA

Nihil obstat.

Elias Antij dr.
censor.

Nr. 2110/1941.

Imprimatur.

Wesprimii, die 26-a Aprilis a. 1941.

JULIUS CZAPIK
episcopus.

Bár Kanizsa város története messze az őskorba nyulik, jelen alkalommal csupán arra a tényre mutatunk rá, hogy 1322-ben Szent Margit tiszteletére épült, híres kőtemplommal dicsekedhetett,¹ amelynek plébánosai közül 1554-ig többnek nevét is tudjuk.²

Szent Ferenc kisebb rendjének részére Kanizsay Miklós alapít — V. Márton pápa engedélyével — 1424-ben zárdát és templomot Szűz Mária tiszteletére.³

Úgy ezeknek a templomoknak, mint a Szent Miklós kápolna részére a XIII—XIV. század folyamán engedélyezett búcsúk élénk hitéletre vallanak.⁴

Az évtizedekig (1566—1690-ig) tartó végvári kegyetlen harcok, még inkább a török megszállás Kanizsát teljesen elpusztította. Itt ugyan nem élhette át a vészes időket, mint pl. Szege-den, vagy Kecskeméten a bennszülött magyar-

¹ Dr. Csánky Dezső: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. Budapest, 1897. III. k. 20. l.

² Monumenta Romana Episcopatus Wesprimiensis, T. II. p. 67.238. — Veszprémi kápt. magán Lvt.: Capsa 74. — Egyháztörténelmi Emlékek. V. k. 460. l.

³ U. o. T. III. p. 47.

⁴ U. o. T. II. p. 238, 338.

ság, templomait sem menthette át jobb időkre, mert kő kövön nem maradt.

Legalább is az 1693-ban, tehát Kanizsa felszabadítása után 3 év múlva tartott egyházlátogatás, — amit a zágrábi püspök végeztetett, — siralmas állapotokat sejtet. Kanizsa alsó városában egyetlenegy kőház sem akadt, a plebánia épülete oly rozoga, emeletes faalkotmány volt, hogy egynéhány év múlva összeomlott. Czvetkovich Mátyás világi pap, plebános templomul azt a négyszögletes faépületet használta, amelyet megelőzően a törökök mosénak rendeztek be, éppen csak tornyot emeltetett előcsarnokára és abba harangot huzatott. De így is megfelelt — noha legfeljebb háromszázan fértek bele — az innen-onnan lassacskán szivárgó, szegény lakosság igényeinek. Czvetkovich horvát lévén, predikálásra a várban élő missziós jezsuitákat kérte fel, akik között mindég akadt egy-egy magyarludó is.⁵

A canonica visitatio ezt a fatemplomot Szűz Mária templomának nevezi, nem említi azonban azt a templomot, amely a várban Szent Péter tiszteletére épült hajdan, majd török dsámivá lett és a kanizsai várral együtt 1702-ben tűnt el a föld színéről.

Hogy a missziós jezsuiták, akik kevés megszokással 1690—1702-ig gondozták Kanizsát, miért szüntették be áldozatos munkásságukat, nem tudtuk kinyomozni; de ekkor Széchenyi Pál kalocsai érsek és egyuttal veszprémi püspök a kanizsaiak lelki gondozását Szentgyörgyi János kiskomáromi plébánosra bízta, aki azonban már 1705-ben plébániájáról Szent Ferenc rendjének javára — talán ama elevenen élő emlék hatása alatt, hogy Kanizsán ez a rend

⁵ Zágrábi érseki Lvt.: Conscriptio Visitationis Archidiacon. Bexin. 1688—1693.

régtől fogva otthonos volt — lemondott.⁶ Ettől fogva, tehát kevés híján 250 év óta működnek itt a poraiból újjáéledt Kanizsán kedves Atyáink, akik 12 évi kemény munka után tudták zárdájukat és templomukat tető alá hozni s a hitéletet rendes mederbe terelni.

Úgy látszik azonban, hogy az a lappangó ok, amely a veszprémi és zágrábi egyházmegyék határainak bizonytalanságából, esetleg nemzeti-ségi surlódásokból táplálkozott, nem szűnt meg két emberöltő multán sem, mert 1758-ban Bedő György nemesapáti plebános, a kanizsai kerület esperese Padányi Biró Márton veszprémi püspöknek azt javasolja, hogy ezt a népes plébániát bizza a világi papság vezetésére. Indokai a következők:

1. Az egyházmegye határai kevésbé vannak biztosítva, ha a ferencrendiek vezetik a kanizsai plébániát, mert ezek jobban le vannak kötelezve a zágrábi, mint a veszprémi püspöknek, mivel provinciájuk nagyobbik része a zágrábi püspök joghatósága alá tartozik.

2. Zala vármegye valamennyi városa között Kanizsa a legnépesebb. Ennek ellenére míg kisebb jelentőségű és csekélyebb népességgel bíró városok világi papok vezetése alatt fényes plébánia templomokkal rendelkeznek, addig ennek a városnak, jóllehet 60 év óta adminisztrálják a ferencrendiek, plébánia temploma nincs. A plébánia birtoka is elhanyagolt állapotban van. Nincs is remény, hogy e hiányok pótoltságának, míg oda világi pap nem kerül.

3. A világi plébánia kérdését akként gondolja megoldhatónak, hogy addig is, míg jobb idők lesznek, az oda küldendő világi pap bér-

⁶ Veszprémi püspöki Lvt.: Protocollum Episcopale T. XVI. 1757—1758.

bevenne házat és az istentiszteletet Nagykanizsán az ottani templomban tartaná meg.⁷

Hogy Bedő György ezen felterjesztésére milyen választ kapott, annak sem a püspöki, sem a plébániai levéltárban semmi nyoma. Úgy látszik ez az ügy évtizedekre elaludt.

*

A világi plébánia szervezését Ranolder János püspök hozta újból szőnyegre Fliszár György murakereszturi apát halálával. A megüresedett apátság betöltésével kapcsolatban 1863. évi július hó 1-én Nagykanizsa város közönségéhez így ír: «Azon rég táplált s az általam s egyház érdeke sugallta általános óhaj-tást... említtem fel, hogy a kinevezendő apát egyszersmind kanizsai plébános is lenne s Kanizsán székelne, mi az egyházmegye érdekét és a lelkek üdvét tekintve igen kívánatos, sőt szükséges is!» Bizik a püspök abban, hogy a város a terv megvalósításánál közreműködni fog, «melynek kivételében azonban méltánylattel lennék a Sz. Ferencrendűek iránt is akképen, hogy Kanizsa egy része tőlük kormányzandó plébánia-képen kezükön maradhatna.⁸

Hasonló értelemben ír a püspök 1863. évi június hó 29-én Novák Ferencnek, Zala vármegye főispáni helytartójának is, annak hozzáadásával, hogy a fenti megoldás azért szükséges, «mert a Sz. Ferenc rendűek birván a plébániát, az adminisztrátorok gyakori változása kimondhatatlan hátrányára van az iskolai nevelés s az egyházközségi hivek lelki érdekeinek.» Kéri tehát, «hogy a város érdekében a város is, habár némi áldozattal, járuljon létesítéséhez e szükség paracsolta tervnek.»⁹

⁷ U. o.: *Protocollum Episcopale* T. XVI. 1757--1758. p. 445--449. — *Acta Parochialia Distr. Canisaniensis* fasc. V.

⁸ U. o.: *Acta Dioecessana*, Nr. 502/1863.

⁹ U. o.: *Acta Dioecessana*, Nr. 502/1863.

Hogy a püspök eme leiratára a kanizsaiak válaszoltak-e és mit, arra nézve a püspöki levéltárban semmi adat sincs.

*

A világi plebánia ügye azonban nem aludt el. Kitűnik ez a herceg Batthyány-Strattmann uradalom vezérigazgatóságának 1887. évi december hó 21-én 9814. sz. a. Bécsben kelt és a püspökhöz intézett felterjesztéséből, mely szerint a vezérigazgatóság felhívására Nagykanizsa városa 5-ös bizottságot küldött ki, hogy vele mint a herceg képviselőjével a felsőörsi prépostságnak a kanizsai plebániával való összekapcsolása ügyében tárgyaljon. A bizottság a város nevében vállalta:

1) Az általa épített plebániatemplomnak a prépostság részére való átengedését és mindkét templomnak örök időkre szóló fenntartását a kegyúr minden hozzájárulása nélkül;

2) Évi kettőezer frt hozzájárulást káplántartás címén, ezen összeg ellenében köteles a prépost 4 káplánt tartani;

3) A Can. Visitatio revisióját a stólailették felemelése végett;

4) A város a herceggel egyetértve kívánja pontos kivizsgálását, megállapítását és elkülönítését a ferences zárda tőkéinek és vagyonának a kanizsai plebániát illető vagyontól. Ez utóbbit a prépostság vagyonához fogják csatolni.

A plebániaépület létesítésére nézve a város képvisellete kijelentette, hogy újabb terheket — tekintettel a város pénzügyi helyzetére — nem vállalhat.

A vezérigazgatóság a küldöttségnek kijelentette, hogy a prépostnak Nagykanizsára való átköltözködése és a plebániának a prépostsággal való összekapcsolása nem célozná jövedelmei nagyobbítását, miért is a további tárgyalások során az ügyet annyira lehet vinni,

hogy a város megfelelő plebánialak építéséhez tetemes összeggel hozzá fog járulni.

Mindenesetre a városnak feltétlen kötelességévé kell tenni, hogy a plebánialakot, ha egyszer már felépült, állandóan jókarban tartsa.

A vezérigazgatóság szerint a várostól nyilatkozatot kellene venni, hogy a plebánialak felépítésével járó költségeket a prépostságnak majd annak idején visszafizeti, mihelyt a saját adósságait a minimumra redukálta.

Közben a polgármester rajta lesz, hogy a létesítendő plebánia hozzávetőleges jövedelme megállapíttassék, melynek megtörténte után az érdemleges részlettárgyalások is megkezdhetők lesznek.

A város a herceghez fordult, mert — a ker. esperesnek 1889. évi február hó 21.-én 30. sz. a. kelt és br. Hornig Károly megyéspüspökhöz intézett jelentése szerint — belátta, hogy a hivek adományai, melyből magát a plebánia eddig fenntartotta, a lélekszám növekedése és a vallásos-érület csökkenése folytán, annyira megcsappantak, hogy a ferencrendiek alig képesek elegendő rendtagot nevelni és tartani.

A küldöttség — úgy látszik — nem tudta a kívánt eredményt elérni a hercegnél. Ép ezért a város tanácsa 1888. évi november hó 24.-én 9344/1888. szám alatt a püspökhöz fordult, azt fejtegetvén, hogy a város 18 ezer kat. hívőt meghaladó lakossága túl nagy egyházközséget képez, s így ennek jó és helyes vezetése mindenestre tetemes áldozatot kíván. A plebániát vezető ferences szerzet igyekezetét ugyan el kell ismerni, de már anyagi állapotánál fogva sem képes a hivek lelki szükségleteiről teljes mértékben gondoskodni. A plebánia anyagi viszonyai rendezetlenek, a hitbizományon és kir. adományon alapuló nemesi birtokkal kapcsolatos kegyuri jog, illetőleg kötelezettség teljesen szü-

netel, a község mint erkölcsi testület felekezetenélküli, tehát a már eddig meglévő egyházi kiadásain túl, terhelni nem lehet.

Nem tűrhető, hogy ilyen népes községben tengődjék a plébánia, holott virágzania kellene!

«A város képviselőtestületének határozatából, annak nevében» tehát arra kéri a püspököt a polgármester, hogy a nagykanizsai plébánia kegyuri viszonyának végleges megállapítása iránt intézkedjen.

A város tanácsának eme felterjesztését megelőzőleg «a nagykanizsai r. cath. közönség több tagja» 1889. évi július hó 6.-án értekezletet tartott, amelyből folyólag a főispánnak irtak.

Nézetüket a következőkben foglalták össze.

«A cél, melyet szem előtt tartunk, a plébánia hivatal adminisztrációjának s az ezzel kapcsolatos cath. hitoktatásnak kivétele a barátok kezéből, hova az állítólag 1716-ik évben került.»

Kb. 17.000 cath. hívőt számlál a városunk, köztük nagyszámú az értelmiség. Van elemi iskolájának 28, polgári iskolájának 6, összesen 34 osztálya, melyben osztályonként heti két, összesen 68 óra van törvényesítve a hitoktatásra. S e városban a lelkiek kiszolgáltatására s a hitoktatás teendőinek végzésére van a rendnek 5 embere. «Titánoknak is nehéz munka volna... A vallásos érzület felélesztése, ébrentartása és fejlesztése szempontjából csak úgy, mint a catholikus hitoktatás mélyreható társadalmi jelentőségénél fogva és az egyházi rendnek az őt megillető szellemi fölényben és külső fényben lehető képviseltetése céljából tehát egyaránt kívánatos és szükséges a plébánia hivatal célbavett átváltoztatása».

Az esetben, ha a plébánia hivatal a ferencsek zárdájától elválaszthatnék, az előbbinek

rangjához illő ellátása az értekezlet szerint a következőkép volna biztosítva:

A rendnek van kb. 70—80 ezer frt pénze kölcsönökben elhelyezve.

Évi stóla jövedelme kb. 6 ezer frt.

A várostól a plébánia vezetéséért és hitoktatás után 1300 frt-t kap.

E két utóbbi tétel együtt jár a plébánia hivattallal. Tehát a szétválasztásnál e két tétel visszaszállna a plébánosra. Ez azonban mindössze 7300 frt, mely összeg semmikép sem lehet elégséges a plébánia hivatal illő fényű ellátására, főleg miután a hitoktatás 3 káplánt is igényel. Szükség volna okvetlenül a 80 ezer frt vagyon eredetének és természetének kinyomozására, mert nincs kizárva, hogy ezt a készpénz összeget a Batthyány család mint kegyur adta annak idején a javadalomnak, amely a hivatallal együtt szintén a zárdához csatoltatott átalakulása által, úgy, hogy a későbbi időkben e plébánia részére tett adományoknak a barátokéval történt összekeveréséből állott elő. Lehet, hogy kegyuri megváltásból származott a 80 ezer frt, mit valószínűvé tesz az a tény, hogy Mária Terézia a néhai Szapári István gróf által birt ingatlanokat 1744. évben «cum Jure Gladii et *Patronatus*... Comiti Ludovico de Batthyán...» adományozta.¹⁰

A különböző jogi természetű vagyon eredetének kimutatásával könnyen megállapítható volna: «mi vagyona van a plébániának jelenleg, mit adott abból a patronus, mivel tartozik hozzájárulni pótlólag, s kell-e a városnak, illetve a város cath. közönségének magát ezen a címen önkénytes módon megadóztatnia.»

Mindeme kérdések tisztázása után az érte-

¹⁰ Zala vármegye Lvt.: 32. kötet, 288. szám alatt.

kezet úgy gondolja, hogy a világi hatóságnak sem lesz aggálya, hogy a plebánia átváltoztatásához hozzájáruljon, annnyival kevésbbé, mert a plebánia ügyei rendezésének szükségérzetét ő is osztja. Befejezésül az értekezlet kijelenti, hogy végső esetben «megfelelő újabb terhek elvállalásától sem riadnának vissza, csak hogy a plebánia hivatal és a cath. hitoktatás teendői a világi papságra bízassék.»

A püspök szűkebb körben bár, de a legbefolyásosabb és köztekintélyű városi képviselők részvételével megtartott értekezletnek fenti folyamodványát nyilatkozattételre kiadta a főispánnak, aki 1889. évi aug. hó 7-én 202/1889. sz. a. adott válaszában Nagykanizsa városának a plebánia rendezését kérő folyamodásához saját kérésével is csatlakozik a fennforgó hiterkölcsei érdek alapján, mely azt nem csak kívánatossá, de szükségessé is teszi. «Hő óhaját képezi az Nagy Kanizsa város összes róm. kath. hiveinek és azon célra, hogy a plebánia kezelése a Szent Ferenc r. Szerzettől átvétessék és a vallás érdekeinek megfelelőleg szervezett plebánia alakítassék — a város közönsége szükség esetén erejéhez mért áldozatoktól sem riadna vissza.»

A plebánia rendezésénél a főispán szerint is «elsősorban kérdésbe jő a plebániái fundus és a kegyuri jog», de ezek egyikére nézve sincs a város levél- és okmánytárában bármiféle adat. Azonban Zala vármegye levéltárában fekvő adatok szerint kétségtelen, hogy már az 1713-ik évben történt a kanizsai plebánia javadalmazására nézve intézkedés, továbbá, hogy az 1731. évi december 20.-án kelt legfelső királyi levéllel Kanizsa városa összes tartozékaival és a *kegyuri joggal* gróf Szapáry Miklósnak, s ennek öröklő családi ága kihaltával, 1744. évi augusztus 24.-én kelt kir. levéllel a később hercegesített gróf Batthyány Lajosnak és fi utódainak adományoztatott.

«És a tekintetben — írja a főispán — feltűnő az, hogy az adományozás a külön két plebániát képező Homok Komáromi és Szepetneki javadalmakkal együttesen történvén, ezen most nevezett két plebániára nézve a Batthyány hercegség a patronusi kötelezettséget úgy a plebánia fundus kiadása, valamint a templom és plebánosi épületek előállítása és fenntartása tekintetében folyton teljesítette és jelenben is teljesíti, ellenben a kanizsai plebániára nézve — mint ezt a Canonica Visitatio tanúsítja — semminémű kötelezettséget nem teljesített és jelenben sem teljesít.»

A plebánia ügye — írja a főispán — legkívánatosabb megoldást a felsőőrsi prépostnak kanizsai plebánossá való áthelyezésével nyerhetne, ha azonban ez lehetetlennek bizonyulna, «a kanizsai plebánia rendezését a mily kívánatosnak, sőt szükségesnek tartja a főispán, ép úgy eszközölhetőnek is gondolja a püspöknek akarata és intézkedése — úgy a városnak kétségtelen — valamint a pátronusnak is várható hozzájárulása által.»

A püspök a főispánnak eme soraira egyelőre nem intézkedett, hanem az egész ügyet további megsürgetésig ad acta tétette.¹¹

*

A második plebánia kérdése az 1824-ben épült felsőtemplom jókarbahelyezésével lép megint előtérbe. Amikor ugyanis az építőbizottság 1897. április hó 26.-án a célból segílyt kér a püspöktől,¹² ez ama aggodalmának ad kifejezést, hogy az új templom építését a kegyuraság kérdése meglehetősen bonyolulttá tenné. A kultusz-

¹¹ Veszprémi püspöki Lvt.: Acta Dioecessana, Nr. 68/1891.

¹² U. o.: Acta Dioecessana, Nr. 919/1897.; 1867 1899,

minisztériumtól is kért segílyt a bizottság.¹³ A minisztérium nem zárkózott el a segélynyújtástól, de bizonyos feltételekhez kötötte. A bizottság a feltételeket meg is tartotta, mit a püspök el is ismert, azonban a város polgármesterét a többek között a következőkre figyelmeztette:

«Midőn a nagykanizsai... hívek Nagyságod vezetése alatt mult évi november hó 13.-án előttem megjelenni szívesek voltak, hangsúlyoztam, hogy én a nagykanizsai felső templomnak kérdését nem tudom egy új plebánia alapításával összeköttetésbe hozni; mert szemben a szent Ferencrendi plebánia tényleges és jogos fennállásával a nagykanizsai kegyuraság kérdése igen bonyolult és nem vagyok eléggé tájékoztatva, azíránt, vajjon a kérdés esetleges rendezése alkalmával számbaveendő tényezők mindegyikében meg van-e a hajlandóság ilyen rendezéshez megfelelő arányban hozzájárulni? Sőt egyenesen kimondtam azt is, hogy a felső templom körüli érdeklődésemet, tehát az általam szívesen teendő adakozást függővé teszem attól, hogy a plebánia kérdése ezáltal ne érintessék, mit a T. bizottság nemcsak tudomásul vett, hanem arról is biztosított, hogy erről szó sincsen.

Ezek után és nem minden összefüggés nélkül a fentebbiekkel kénytelen vagyok azt is szóba hozni, hogy az esetleg építendő templom mellett alkalmazandó egy vagy több pap minden tekintetben a veszpréme gyházmegyei főhatóságtól függ, ki-nek alkalmazása és eltávolítása csak ezen főhatóság tudtával és beleegyezésével történhetik, sőt hogy az egyházi főhatóság kénytelen az esetleges eltávolítás fölötti határozást szükség esetén kizárólag magának fenntartani, ezt követelvéen nemcsak az Egyházunk szervezete, de egyéb felmerül-

¹³ U. o.: Acta Dioecessana, Nr. 79, 310, 337, 1462, 1555, 2914/1898.; 1631/1890.

hető fegyelmi, helyi, vagy egyházmegyei tekintetek is.»

Hasonló értelemben írt a püspök a kultusz-minisztériumnak is, amikor átiratában többek között ezeket is mondja:

«Én a templomnak kijavítására sajátomból 15.000 forintot ígértem a régebbi bizottságnak, de azon határozottan hangsúlyozott és mindenki által elfogadott kikötés mellett, hogy ezzel a *plebánia kérdése* nem érintetik, melyet akkor sem, most pedig annál kevésbbé akarok érinteni, mert újabban a szent Ferencrendiek u. n. Reformációja alighanem épen Kanizsán a plebánia kérdését, s pedig egészen más szempontból előtérbe fogja tolni. Ha tehát nincs is szándékom, e feltevél netaláni nem teljesítése esetében ígéretemet nem adottnak tekinteni, annyit mégis kénytelen vagyok kijelenteni, hogy bárminő irányban halad az építési bizottság működése, többre sem magamat, sem bármely rendelkezésre álló alapot nem tartom köteleseknek; annál kevésbbé, mert új plebániának, vagy akárcsak lelkészi állomásnak szervezése mindenütt az illető kegyurnak és a hiveknek kötelessége és terhe, mi alól kivételt tenni épen Nagykanizsa városánál nem látok semmi okot sem fennforogni.»¹⁴

A püspöknek a polgármesterhez intézett fenti figyelmeztetésére a templomépítő bizottság megnyugtatta őt: «hogy e templom építésével a plebánia kérdését érinteni sem akarja, és ... ez a bizottság álláspontja ma is.»¹⁵

Az 1631/1899. sz. leiratában a püspököt az építkezés túlméretezése mellett ismételten is az az aggodalom töltötte el, «hogy Nagykanizsán a plebánia kérdése is előbb-utóbb eldöntendő lesz.»

¹⁴ U. o.: Acta Dioecesisana, Nr. 2914/1898.

¹⁵ U. o.: 1631, 1899.

Az építőbizottság 1899. évi június 25.-én tartott üléséből folyólag a püspöknek kijelenti, hogy legkevesbé sem célja az, hogy plebánia templomot építsen. «Attól azonban a bizottság — mint írja a püspökhöz — nem zárkózik el, hogy a felépített felső templom esetleg plebánia templommá legyen, valamint a bizottság minden egyes tagja szent kötelességének tartja, hogy a plebániakérdés megoldásánál erejét tehetsége szerint latba vesse.»¹⁶

Igy tehát az új plebánia ügye ismét zátonyra került.

*

P. Bendes Valerián ferences tartományfőnök 1922. január 16.-án 12. sz. alatt az 1921. évi szeptember 1.-én tartott rendi nagykáptalan megbízásából dr. Rott Nándor megyéspüspököt értesíti, hogy a rendi kormánytanács nemcsak nem ellenzi, hanem inkább óhajtja Nagykanizsán a világi plebánia felállítását. Okul felhossa, hogy az évről-évre növekedő munkakör a nagy kiterjedésű plebánia területén annyira leköti a rendtagokat, hogy erkölcsileg lehetetlen nekik szerzetesi kötelességeiket a renden belül is teljesíteni, és a szószéken, kivált a gyóntatószékben intenzívebb tevékenységet kifejtteniök, ami pedig elsősorban tartozik szent Ferenc fiainak hivatásához. A plebániát oly módon kéri kettéválasztani, hogy a Sugár-út és Csengeri-út és a rendházuk között elterülő kisebbik városrész Kiskanizsával együtt továbbra is a ferences plebánia maradjon. A javadalmazást illetőleg azt kéri, hogy az új világi plebánia létesítésekor rendjének plebániája is megfelelő javadalom birtokába jusson.

A hitoktatást az összes kiskanizsai iskolákban a rendi plebánia vállalja.

¹⁶ U. o.: Acta Dioecessana, Nr. 2114/1899.

A püspök e javaslatot elfogadja, de mielőtt érdemlegesen döntene, a tartományfőnököt felhívja:

Jelölje meg világosan és határozottan a javadalom minőségét, mennyiségét és azon követelendő járandóságokat, melyekkel a fennmaradó rendi plebánia fenntartását és az ott működő rendi lelkész megélhetését biztosítani gondolja.¹⁷

A püspöknek e felhívására a rendi kormánytanács a javadalmazásra és annak honnan való biztosítására vonatkozólag választ adni nem tud, s mivel ép ez képezi szerinte a plebánia kettéválasztásának akadályát, az egész plebánia vezetéséről lemond. A plebánia vezetését 1922. június 1-ig átvenni kéri.

A püspök 1922. február 27-én értesíti a tartományfőnököt, hogy az egész plebániáról lemondást a nagy paphiány és a templom kérdésére hivatkozva nem fogadhatja el. Igéri azonban, hogy a második plebánia megalapítása ügyében érintkezésbe fog lépni a várossal és a herceggel.¹⁸

A nagykanizsai házfőnököt pedig felhívja, hogy az autonómiai képviselőket vegye rá, hogy tegyen lépéseket a városnál a plebániákra leendő hozzájárulás ügyében. Káplánok fizetése, plebánialakmiként volna biztosítható? Járjanak közbe a városnál. Értesíti egyúttal a házfőnököt arról, hogy megosztást óhajtott ugyan, de nem mindkét plebánia vezetését.¹⁹

1922. évi május hó 10-én a hercegnek is ír a püspök, jelezvén neki, hogy a kanizsai hivek általános kérésére új plebániát óhajtván szervezni, kéri tőle a már korábban ígért földbirtokot az O. F. B.-nél letétbe helyezni. A herceg 1922. május hó 18-án a püspököt sajná-

¹⁷ U. o.: Acta Dioecesisana, Nr. 375, 1922.

¹⁸ U. o.: Acta Dioecesisana, Nr. 948/1922.

¹⁹ U. o.: Acta Dioecesisana, Nr. 1340, 1922.

lattal arról értesíti, hogy mivel a plebánia felállítása ügyében annak idején tett ajánlatát nem fogadták el, a plebániának ígért sánci birtokát más célra használta. Így nem marad más hátra, mint a kérdést újabb megfontolás tárgyává tenni.²⁰

A plebánia szervezési költségeire 1922. évi július 20.-án 100.000 koronát az Egyházmegyei Alapítványi Pénztárba beutaltak.²¹

A püspök mind a tartományfőnököknek, mind a kanizsai házfőnököknek 1922. június hó 25-én kilátásba helyezi, hogy addig is, míg a plebániát teljesen át nem veheti, püspöki biztosról és legfeljebb két hitoktatóról fog gondoskodni, kikötve, hogy ezek részére a zárdában biztosíttassék lakás.²²

A tartományfőnök élő szóval kijelenti a püspök előtt, hogy feltétlenül elviszi a hitoktató rendtagokat és csak a plebánia vezetésére hagy ott egyelőre négy rendtagot s két hitoktatót. A püspök a nagykanizsai polgármestert 1922. évi július hó 5.-én értesíti, hogy most már aktuálissá vált a második plebánia felállítása. Közli vele azt is, hogy a herceg a plebánia létesítését a felsőörsi prépostsággal kapcsolatban akarja megoldani. Jelenleg azonban, míg Horváth Lajos a felsőörsi prépost, nem aktuális ez a kérdés. Megírja azt is a polgármesternek, hogy a herceg a változott viszonyok folytán képtelen előbb tett ajánlatát fenntartani, de mégis felajánl: 1) a Kazinczi-utcában 1000 □-öles telket, amelyen az új plebánia felépülhetne; 2) a Chinorányi Boldizsár-féle ház emeleti részét a világi papok részére; 3) 80 kat. hold földet, 30 öl tűzifát és 10 hl. bort. Az odaküldendő papság javadalmazására nézve pedig: a püspöki

²⁰ U. o.: Acta Dioecessana, Nr. 2300, 2509/1922.

²¹ U. o.: Acta Dioecessana, Nr. 3033 1922.

²² U. o.: Acta Dioecessana, Nr. 2614 1922.

biztos és szervező lelkész eme fenti adományokból és a városi hozzájárulásból, a hitoktatók fizetés- és a városi hozzájárulásból élnének. Kéri a Chinorányi ház emeletének szabaddá tételét.²³

A püspök felhívására P. Bendes tartományfőnök 1922. július 4.-én 222. sz. alatt a következőket válaszolja.

Leszögezi, hogy a rend nem mond le az egész nagykanizsai plebániáról, hanem felét, mint rendi plebániát megtartja. Ezek szerint tehát Kanizsán két rendi és világi plebánia létesülne. A kérdés megoldásáig hat tagot hagy e végből Kanizsán, hogy közülük négy a plebániát, kettő a hitoktatást lássa el. A többi hitoktatói állás betöltését a püspökre bizza. Tudomásul veszi a püspöki biztos kiküldését. Végül felhívja a kanizsai házfőnököt, hogy a hitoktató világi papoknak a rendház elkülönített részében való elhelyezése ügyében tervezetet nyújtson be. Abban, hogy a rendházban a világi plebánia lelkészei elhelyezést nyerjenek, nem hajlandó beleegyezését adni.

A megyéspüspök 1922. évi július hó 6.-án a tartományfőnök jelentését tudomásul veszi, mire ez 1922. július 17.-én 267. sz. a. arról értesíti, hogy a rendi kormánytanács készséggel enged át ideiglenesen a kanizsai rendházban a világi hitoktatók részére megfelelő lakást. Együttal ama óhajának ad kifejezést, hogy a világi plebánia szervezése és felállítása a püspöknek mielőbb sikerüljön, hogy a két plebánia karöltve munkálkodhassék a hitélet fellendítésén, amelyre Kanizsa katolikus hívei annyira rászorulnak.²⁴

Ily körülmények között küldi a megyéspástor püspöki biztосként Gazdag Ferencet Kanizsára azzal az utasítással, hogy társával: Me-

²³ U. o.: Acta Dioecessana, Nr. 2768/1922.

²⁴ U. o.: Acta Dioecessana, Nr. 2769 1922.

gyesy József hittanárral az iskolai hitoktatást — legalább részben — lássa el, vegye át az új plebánia templomául a kiszemelt Szent János egyház igazgatását és készítse elő az új plebánia szervezését.

Nem a buzgóságán mulott, hogy az utóbbi feladat megoldása még 20 évi kemény küzdelmet igényelt, mert mind több és több elvi kérdés gördült útjába, amelyek sikeres, végleges megoldásán hiába fáradozott Rott Nándor és Tóth Tihamér püspökünk.

Az intéző köröknek elsősorban figyelemmel kellett lenniök Szent Ferenc fiainak érdekeire. Elvégre ennek a rendnek a nevéhez fűződik a város hitéletének feltámasztása és 200 éves története. Nem lett volna tehát igazságos és méltányos, hogy öt plebániájától megfosszák.

Kanizsa városának anyagi ereje nem engedte, hogy a második plebánia egész terhért magára vállalja.

A város egykori földesurai: a Batthyányi hercegek, a kegyuri terheket sohasem viselték, igaz, hogy a kegyuri jogokat sem gyakorolták.

Hitbizományukat az új plebánia fenntartására kötelezni nem lehetett. A kanizsai második plebániának egyesítése a felsőörsi prépostsággal tetszetős anyagi megoldásnak ígérkezett ugyan, erre vonatkozólag a püspök és a herceg egyezséget is kötöttek 1926. év augusztus hó 31-én,²⁵ viszont most meg az apostoli Szentszék kifogásolja, hogy a herceg kegyuraságát az új plebániára kiterjesszék, mert az 1450. és 1451. kánon új kegyuraság létesítését tiltja.²⁶

Az elvi viták csatája úgyszólván napjainkig tartott, amikor is dr. Czapik Gyula megyéspüspökünk ügyes tapintattal és gyors elhatáro-

²⁵ U. o.: Acta Dioecesisana, Nr. 3320 1926.

²⁶ U. o.: Acta Dioecesisana, Nr. 1334 1937.

zással megoldotta a gordiusi csomót: mellőzve minden elvi vitát, püspöki hatalmával a Ferenc-rendiek plebániájából kihasította az új plebániát és kijelölte határait.

Az új plebánia határai:

«Az egymásközi határt a következőképen állapítom meg. Keletről jövet a határ a Budapestre vezető vasuti töltés (Bagolai-sor) egészen a méntelepig, mely az új Jézus Szíve-plebániához tartozik. Innét a határ északra kanyarodik és a Kossuth Lajos-tér közepén, a Szentgyörgyvár-utca közepén, a Zrinyi-utca közepén halad a Csengeri-út kereszteződéséig. A tűzoltóság az új Jézus Szíve-plebániához tartozik. A Zrinyi-utca és Csengeri-utca találkozásától a határ a Csengeri-út és a Sugár-út közepén megy végig egészen a József főherceg-útig, honnan ismét keletre fordul és a József főherceg-úton végighalad a város politikai határáig.»²⁷

Az új plebánia templomául Szent János egyházát rendelte, amely száz évi várakozás után — végre hivatalosan is azzá lett, aminek a hívek adományai szánták: plebánia-templommá.

A hívek számáról pontos adataink még nincsenek, kb. 9000 hívő esik az új plebánia területére.

A megyéspüspök úr nagylelkű, 20 ezer pengő adományával megoldódott a plebániai lakáskérdés is. Erre a célra megvették a felső templom közelében a Deák-tér 9. sz. alatt fekvő Gross-féle emeletes házat 34 ezer pengőért. Tervezett átalakítása aug. 1-ig megtörténik. Ily módon lesz az öt hitoktatónak megfelelő lakása, az udvaron pedig megépül az egyházközség nagyterme.

A felsőörsi prépostság megmarad továbbra is a herceg kegyurasága alatt, azonban birtoká-

²⁷ U. o.: Acta Dioecesisana, Nr. 10.677, 1940.

ből 300 holdat kihasít a kanizsai második plebánia javára.

A kanizsai új plebániának nincsen kegyura, tehát létesítése nem ütközik az említett kánokba.

Ez a bölcs megoldás minden nehézséget eloszlatott s a kanizsai hivek boldog örömmel fogadták az ujonnan kinevezett lelkészt, dr. Solyvár István tb. esperest, akit ünnepélyesen iktattak be tisztségébe.

Munkálkodjék lankadatlanul mindkét plebánia Isten nagyobb dicsőségére és a kanizsai hivek lelkének üdvösségére!